ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, ԺԷ ՏԱՐԻ- ԹԻ 13 ԳԻՆ 40 ՓԱՐԱ. — 17 ՄԱՐՏ 1

ԲԻՒՐԱԿՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՌ ԱՅԺՄ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԻՆ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Գաւառներ ու Պոլիս Տարեկան 50 Դրուշ
» » վեցամսեայ 30 »
Օտար Երկիրներ 15 Ֆրանկ

ՀԱՍՑԷ
درسعادتده بغچه قپوسنده قاضعسکر خاننده
« پوراغن » غزته سی اداره سنه
ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ ԲԻՒՐԱԿՆԻ
Դազաաւիք խաճ, Պահճէ գաբու, Կ. Պոլիս

ԼԵԶՈՒԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դ.

Նմանողութիւն (Analogie)

(Շար. «Բիւրակնի» թիւերէն)

Երկու գլխաւոր օրէնքներ կան որոնք բովանդակ աշխարհի հազարաւոր լեզուներուն ծնունդ կուտան, հնդեւրոպական, սեմական կամ ուրիշ որեւիցէ լեզուախումբի քոյրերուն ծնունդը՝ այս քոյրերուն իւրաքանչիւրէն ծագած լեզուները, ամէն մէկ լեզուի բազմաթիւ եւ բազմազան բարբառները, բոլոր ասոնք պարտական են սոյն երկու օրէնքներուն.—եթէ այս օրէնքները չլինէին, ամբողջ մարդկութիւնը ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ անխառն եւ անփոփոխ պահած պիտի լինէր իր առաջին նախնական լեզուն եւ խօսակցութեան ոճը: Այս օրէնքներն են ձայնական փոփոխութեանց եւ նմանողութեան (1) օրէնքները:

Եւ արդարեւ եթէ չլինէր ձայնական փոփոխութեանց օրէնքը, նախնական patr *ձեւը ի հարկէ միշտ պիտի մնար* patr *եւ հայերէն հայր կամ ֆրանսերէն* père *եւ. եւն. ձեւերը չպիտի կրնային երեւան գալ: Նոյնպէս եթէ նմանողութեան օրէնքը չլինէր, տեղի չպիտի ունենային բնաւ հոլովման եւ խոնարհման այն բազմաթիւ փոփոխութիւնները՝ որոնք այլեւայլ լեզուներու զանազանութեան հիմը կը կազմեն եւ հետեւաբար նախնական լեզուին քերականութիւնն եւս անփոփոխ պիտի մնար:*

Լեզուի հոգեբանութիւնը չ'զբաղիր բնաւ ձայնական փոփոխութեանց օրէնքով՝ որ միակ աւարկան կը կազմէ լեզուաբանական դիտութեան երկու գլխաւոր և առաջին ճիւղերուն. այն է Ձայնաբանութեան եւ Ձայնախօսութեան: Սակայն նմանողութիւնը լեզուի հոգեբանութեան մէջ մեծ դերս մը կը բանայ:

Անունէն կարելի է գուշակել այս օրէնքին գործութիւնը. բառ մը կամ քերականական ձեւ մը չատ անգամ իր բնական եւ սովորական ձեւը թողելով կ'առ-

[1] Եւրոպական բառը ստուգաբանութեան համեմատ վերարտադրութիւն կը նշանակէ, բայց որովհետեւ հայերէն այս բառը ուրիշ նշանակութիւններով արդէն գործածուած է, ուստի

եւ շփոթութեան տեղիք չտալու համար յարմար եղաւ նմանողութիւն թարգմանել, որ աւելի բացայայտ իմաստ մը ունի:

նէ իմաստով կամ արտաքին կերպարանքով իրեն նման եւ կամ խօսակցութեան մէջն առ հասարակ միասին գործածուած բառի մը ձեւը։ Այս երեւոյթը կը կոչուի նմանողութիւն։

Նմանողութիւնը կը գործէ հետեւեալ երեք պարագաներուն մէջ.

1. Նմանողութիւն՝ պարզագոյն ձեւի մը հասնելու համար։

Ենթադրենք թէ լեզուի մը մէջ քերականական երկու ձեւ կայ նոյն գաղափարին արտայայտութեան համար. մարդ բնազդաբար պարզութիւնը կը վնտռէ, ուստի եւ որոչելով այդ երկուքէն իրեն համար պարզագոյնը, կը համարէ զայն գլխաւոր եւ սիրական ձեւ.— երկրորդ ձեւին հետեւող բառերը կ'սկսին այն ժամանակ տակաւ հեռանալ անկէ եւ նմանողաբար ստանալ առաջին պարզագոյն ձեւը։ Օր. յունարէնն ունի երկու լծորդութիւն ὁ և mai. ասոնց մէջէն ὁ լծորդութիւնը՝ դիւրագոյն եւ պարզագոյն համարուած է. սկիզբէն կը տեսնենք թէ ի՛նչպէս կը յաղթէ նա միւսին. mai–ով նոր ձեւեր երեւան չեն գար. ընդհակառակը քերականութեան մէջ կը համարուին հին բայեր, եւ եթէ լեզուին մէջ փոխառութեամբ կամ ածանցումով նոր բայ մը երեւան եկէ, բնականօրէն ὁ լծորդութեան կը հետեւի։ Նոնարհումը փակուած է ուրեմն. պիտի գայ օր մը որ mai ձեւը չնչուի։

Ամէնուն յայտնի է հին հայերէնի հոլովական հարստութիւնը՝ որ այնքան ալ անկանոն է և մեծամեծ դժուարութիւններու պատճառ. նոր հայերէնը մեծ բարեփոխութիւն մտցուցած է անոնց մէջ և հին հինգէն միայն երկուքը պահուած է։ Այստեղ ալ դիւրին է տեսնել թէ ի՛նչպէս ի ձեւը համարուած է դիւրագոյն և պարզագոյն հոլովումը եւ թէ ի՛նչպէս սկիզբէն ի վեր ուրիշ հոլովումներու հետեւող բառեր նմանողաբար առաջին հոլովման համեմատ կը հոլովին։ Դրացարի մէջ կան քանի մը ձեւեր որ թէեւ մեզի ծանօթ հնագոյն հեղինակներու լեզուին մէջ ի–ով կը հոլովին, բայց անտարակոյս աւելի հին ժամանակ ուրիշ հոլովում ունէին։ Այսպէս է ամբողջ երկրորդ հոլովումը, այսինքն fաղաf, աւազաց, լեզու, ճամակ եւայլն բառերուն հոլովումը՝ որ բաւական ալ բազմանդամ դաս մըն է. բոլոր այս բառերը աւելի հին ատեն կը հոլովէին fաղաfա, աւազացա, լեզուա, ճամակա կամ fաղաfայ, աւազացայ, լեզուայ, ճամակայ ալն. ինչպէս որ կը ցուցնեն նոյն բառերուն եզակի գործիականն ու յոքնակի հոլովները. fաղաfաւ, աւազացաց, ճամակof (=ճամակաւք)։ Ըսել է թէ –այ հոլովումը պէտք է նկատել իբր միայն յատուկ անուններուն սեփհական հոլովում մը. այսպիսի նկատում մը տարմատութեան երեւոյթի մը սկզբնաւորութիւնն է. նախապէս –այ յատուկ էր նաեւ հասարակ անուններուն՝ որոնք յետոյ փոխուեցան։ Այսպիսի փոփոխութիւն մը կայ նաեւ գառն, գառին, եզն եզին ալն. հոլովման մէջ. այս բառերը նախապէս կը հոլովէին «հիմն» բառին համեմատ. ուստի եւ կ'ըսուէր գառան, եզան, հարսան, ոսան, ինչպէս որ այս ձեւերէն ոմանք պահուած են ցարդ ժողովրդական բարբառներու մէջ[2] եւ ինչպէս կը ցուցնեն նոյն իսկ դրաբարի միւս ձեւերը. այն է գառամբ, եզանց, հարսանիf, ոսանաւոր։

Ի հոլովումը չատ ընդհանրացած է. նկատելի է նաեւ թէ արեւելեան հայերէնը այս մասին դեռ աւելի առաջ գացած է. ուր մինչեւ իսկ բարեզործութիւնի, մարդի, ծովի, եղբայրների ձեւերը կան. որոնք մեր մէջ քիչ կամ չատ հին ձեւով պահուած են։ Եթէ լեզուի հոդեբանութեան օրէնքներով գատնք, տարակոյս չկայ որ ուշ կամ կանուխ միւս գայ օր մը ուր ի հոլովումը մեր միակ ձեւը լինի։ Այս բանը լաւ նկատած են ընտրողական լեզուին հետեւողները։

2º. Նմանողութիւն՝ յատակագոյն ձեւ մը ունենալու համար։

[2] Այսպիսի օրինակներու հետեւութեամբ կարելի է եղրակացնել թէ ներկայ գաւառական բարբառները գրաբարի հին ձեւէն աւելի հին լեզուի մը ծնունդ են։

Լեզուին սիրած բաներէն մին ալ է ունենալ այնպիսի որոշ եւ յստակ վերջաւորութիւններ, որոնք չփոթութեան եւ երկուութեան տեղիք չտալով՝ միանգամայն լեզուին պայծառ նկարագիր մը տան. եւ ասոր համար մինչեւ իսկ օտար մասնիկներ կամ օտար բառագիտական ու համաձայնական սկզբունքներ խոտելի չեն: Օրինակ են պոլսահայ ռամկօրէնի –ճի, -սըզ մասնիկները՝ որոնք թուրքերէնէն փոխ առնուած են: ԵՒս եկի դպրեցիկ օրինակ է մեր յոքնական –եր, –ներ, մասնիկը: Տեսաւ հայ լեզուն որ f–ն, միւս հոլովներուն մէջ անար կրած -աց, ոց, ուց, ից եւայլն փոփոխութիւնները, հայցականի –ս–ն, բոլոր ասոնք բաւական խառնակ ձեւեր են. իսկ ասոր հակառակ քանի մը բառերու ծայրը գրանուած եար եր մասնիկը (վանեար (նաւկընեար) կը ներկայացնէ այնպիսի տարր մը, որ կարող է երի, երու, երէ, երով ձեւերն առնել եւ ասով ո՛չ միայն պարզագոյն եւ դիւրագոյն ձեւեր մատակարարել լեզուին, այլ նաեւ տալ անոր չատ պայծառ եւ յստակ գոյն մը:

3⁰. Երրորդ եւ գլխաւորն է բուն նմանողութիւնը:

Լեզուն կ'ուզէ երեւան հանել, չեչտել երկու բառերու իմաստի նմանողութիւնները կամ հակադրութիւնը, ուստի եւ ձեւական նմանութիւն մը յառաջ կը բերէ: Միշտ իրարու հետ գործածուող բառերն ալ կ'ազգեն իրարու վրայ եւ ասկէ նմանապէս ձեւական նմանութիւն մը կը ծագի: Իմաստի նմանութիւն կամ հակադրութիւն կայ հետեւեալ բառերուն մէջ. գիշեր եւ ցորեկ. առտու, իրիկուն. տիւ եւ գիշեր. ամառ ձմեռ. այր եւ կին. մանչ ու աղջիկ. վեր ու վար. մահ եւ կեանք. ներս դուրս. հայր ու մայր. քոյր եւ եղբայր եւլն. եւլն.: Այլեւայլ լեզուներու մէջ վերոյիշեալ բառերուն վրայ նմանողութեան հետքեր դժուար չէ գտնել:

[Շար.] Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՆ

(ԿԵՆՍԱԴՐԱԿԱՆ ԱՓՆԻՆԵՐ)

Թէ առաջին անգամ ի՞նչպէս այդ մեծանուն Զմիւռնացին Հայը ճանչնալու բաղդաւորուեցայ:

Խոփվական գերդաստանին տպածոյի (նաղմա) վերաբերեալ ապրանքներու հայթայթիչն էի անարժանապար: Ուստի երբ ամրան եղանակին օդափոխութեան համար Պոլիս կուգային Խոփվին պարագաները եւ Էմիրկէօնի ծովեզերեայ ապարանքները կը բնակէին, չարթուն գրեթէ քանի մը օրերն նոյն գեղը երթեւեկել պարտաւորուած էի:

1871 ին էր կարծեմ, Խոփվական պայազատներու հարսանեկան պատրաստութիւնները կը տեսնուէին: Եգիպտոսի ոստանէն չատ հիւրեր կը գտնուէին Էմիրկէն: Օրին մէկը՝ նոյն գեղի նաւահանգստէն Շիրքէթի–Խայրիյէի 18 թիւ արագընթաց չոգենաւը մտայ եւ գացի վերի յարկի մեկվիլի տեղը բազմեցայ: Իմ դիմացս՝ անսեթեւեթ բայց փառաւոր մարդ մը նստած էր: Ֆեսը ծուռ դրած էր եւ երկայն փիւսկիլ ունէր:

Ինքը պարկեչտ հագուստով՝ պարզ մէկը կ'երեւէր. սակայն իր ճկոյթ մարմը դրած գեղակերտ արժէքաւոր յակինթ մատնին նաւորդներու ուշն եւ ուրուշը կը գրաւէր:

Շարունակ պեխերը ոլորելով՝ կը մտածէր, եւ մերթ ընդ մերթ կը ծխէր: Նոյն պահուն Եգիպտացի համազգեստով սպայ մը քովս նստած էր, յանկարծ մանաւանր յարգանքով մը ոտք ելաւ ու, հանդիպակաց վիտաւոր մարդուն չինած սիկառին լուցկի տուած միջոցին, ըրած արտասովոր չարժմունքներէն եւ քազաքավարական formալիտեներուն կռահեցի թէ չոգենաւուն մէջի բարի դրացինս՝ սովորական մահկանացու մը չէ, եւ սկսայ հետաքրքրուիլ:

Այդ առիւները՝ չրջիկ առմակավաճառներ կային Շիրքէթի չոգենաւներու մէջ: Հարցուցի անոնցմէ մէկուն, եւ անպատրուակ պատասխանեց ականջս ի

վար թէ նոյն ինքն Բարձր. Նուպարն է, որուն գալուստն ի մէջ այլոյ մնծամնծ-նեբոս, նախընթաց օրուան ժայռաքաղաքիս լրագիրներն արդէն լոմբլենալից ծանուցած էին։

Ահա՛ այն օրէն սկսայ այդ մնծ տա-ղանդաւոր մարդը ճանչնալ, եւ իրմով հետաքրքրուիլ, որչափ կը ներէին իմ այն ժամանակուան հարցասիրութիւնս։

*
* *

Նուպար փաչային նախնիքը՝ Թահմազ Գուլիի ժամանակ Պարսկաստանէն Ցռնիական ծոցը, Զմիւռնիա գաղթեր են։

Նուպարեան դերդաստանի գաղթական նահապետին անունը չենք լսած։ Այս մասին կարծիքները՝ գլխաւորաբար երկուքի բաժնուած են։ Աւանդութեան մը նայելով՝ Նուպարեան աղգատոհմը՝ Դաւիթ Սիւնեացին քեռայր՝ Տ. Մխիթարի ցեղէն կ'իջնէ։

Հաւաստի պատմութենէ մ'ալ ստուգուած է թէ, 18րդ դարու առաջին քառորդին մէջ, Թորոս-Ջալէպուրայ Բրէնսին յաջորդ՝ Նուպարէն սիրած է Նուպարիան դերդաստանը։

Նուպար՝ Հայերէն լեզուի մէջ «նախախայրիք» կամ «նախընծայ պտուղ» ըսել է։ Զենք դիտեր թէ արդեօք Արաբերէնէ՞ փոխառեալ բառ մ'է։ Միայն կը յիշեմ որ վանայ մէջ արդէն լսած եմ Նուպար բառին կիրառութիւնը։ Ամբան կերուած նախընծայ պտուղը՝ Նուպար ըրի կ'ըսէն։

Ինչ որ ալ ըլլայ ձեռքիս տակ ունիմ նորին Բարձրութեան Հայերէն եւ Ֆրանսերէն ինքնագիր նամակներն որոնց Հայերէնին ներքեւը՝ Հայ տառերով Ն. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ, եւ Ֆրանսերէնինը՝ նոյն լեզուի տառերով N. Nubarian գրած է իր անձնական ստորագրութիւնը։

Ո՛վ կ'ըսէ թէ Հայերէն չէր դիտեր, չէր գրեր, չէր խօսեր։ Մանուկ Նուպարը թէեւ իր ազգականներէն՝ յատկապէս Նուպարեան Պօղոս պէյի պաշտպանութեամբը ներոպա ղրկուած, եւ իր ուսման դասընթացքը՝ Սօրէզի մէջ սկսած եւ Զուիցերիա աւարտած է, բայց եւ այնպէս հանրածանօթ հայագէտ—Ֆրանսացի Պ. Սաեփան—Ոսկանի ալ աշակերտած էր։

Իրա՛ւ է որ Նուպար փաչա շատ հայերէն չէր թեքեր, չէր խօսեր, հայերէն արտասանած կամ տեսնուած տեսնն ալ քիչ մը ծանրախօս էր։ Հայերէն բառերը շատ դիւրաթափառ չէին սահեր իր բերնէն։ Ուստի Զմիւռնացոց մէջ առածի կարգ անցած էր ըսել՝ «Պապոյեանի իտալերէնը, Տէր-Գասպարեան Սարգսի յունարէնը եւ Նուպարի հայերէնը։

Բայց երբ հայերէն նամակ գրէր, ընդհանրապէս տաճկարարբառ ոճով կը գրէր եւ տեղ տեղ՝ իրեն դիւրութեանը համար եւ միտքն աւելի յստակօրէն բացատրելու համար՝ թղթին մէկ երեսին վրայ հազ չէր տաներ մէկ երկու տող ֆրանսերէն ալ խառնելու։ Շատ արագրիր էր։

Կը պատմուի թէ իր դիւանին կամ արամադրութեանը ներքեւ գտնուող դիւանագպիրներուն ու քարտուղարներուն գործեր յանձնած տեսն, այլեւայլ լեզուներով պատրաստուելիք թղթերուն մեւնոյն ժամանակ՝ ամէնուն վրայ ալ միանգամայն հսկողութիւն կ'ընէր, իւրաքանչիւրին հարկ եղած միտքը եւ ծանօթութիւնները ջամբելով։

Նուպար փաչայի ստորագրութիւնն ալ երբեմն պարզ՝ հատի՛կ հատի՛կ, եւ երբեմն ալ դիւանագիտական երեւոյթ մը ունէր, գոգցես վերջին տեսակին վերածուող ստորագրութիւնը՝ տառերուն համամատութեամբ, մնծ եւ փոքր գծերէ կը բաղկանայ, եւ գրեթէ երբեմն անընթեռնլի էր՝ անվարժ մէկու մը համար։

* * *

Ի՛նչ ձեւով ալ ըլլայ Բարձր. փաչային ստորագրութիւնը, եւ ի՛նչ անունով ալ նախընտրէ իր տիտղոսը, ՆՈՒՊԱՐ ըլլայ թէ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ սա՛ իրաւ է որ իր տոնախմբութիւնը կը կատարէր «Տօն Ծննդեան սրբոյն Յովհաննու Կարապետին»։ Եւ ըստ այնմ իրեն չնորհաւորու-

թեան կ'երթային ծանօթ անձնաւորութիւններ. թէ եկեղեցական թէ աշխարհական, նոյն տօնի օրն, ուր հանդիսական ընդունելութիւններ կը կատարուէին Նուպարեան ապարանքին մէջ։

Եւ ինչպէս որ նշանաւոր համազգային հրապարակագիր Վարդան-Փաշան, թէեւ աւազանի անունով Յովսէփ էր, բայց իր հօրը անունովը Վարդան-փաշա կը յիշուէր, այսպէս ալ թերեւս Նուպար փաշային աւազանին անունը՝ Յովհաննէս եղած ըլլայ, բայց իր ազգատոհմին նահապետական անունովը Նուպար-փաշա յորջորջուած է։

* * *

Իրեն սիրած կամ սովորական կերակուրներն կին ընդհանրապէս համազգային ապուր մը, Եգիպտական Ֆուլը (բակլայ) Դերմանական պիւֆթեքը, Աղէքսանդրեան մուլիհիյեն (Եգիպտական բուսեղէն ընտիր կերակուր մը), Արեւելեան բանջարեղէն մը։ Բայց փաշային նախասիրած ճաշն էր Ալաֆուրքա բիֆթեյով մածնեհ խորոված։

Նուպար-փաշան երբ Պոլիս գար, Մեծ Նոր-խանը՝ իր աներոջը՝ Վսեմ. Երամեան Գէորգ պէյին գրասենեակն ալ կ'այցելէր, թէեւ բացակայ ըլլար եւ րամեան գերդաստանին նահապետը։

Հո'ն, Սագա-Ջէյմէսի մօտերը գըտնուող համբաւաւոր fեպապճիեհ մածնով բիֆթի fեպապ յատկապէս ապսպրել կուտար, եւ պղնձեայ աւանդական մեծ կակ պնակով մը չինել տրուելով՝ կը բերուէր եւ կուտէր։

* * *

Յակոբեան Թադեոր փաշային առաջ, Զմիւռնացի Ղազարոս Տէր-Գասպարեան անունով ուղղամիտ անձն էր Նուպար փաշայի փոխանորդը, թէ՛ անձնական եւ թէ՛ Աղէքսանդրիոյ Թեմական գործերու համար։

Սակայն Մաթեփանիկ Պօղոսեան անունով բնիկ Աբարկիրցին փաշային Ժամանակակիցն եւ սրտակիցը համբաւուած եւ գնահատուած էր։

Նուպար փաշան իրեն ծառայողներն եւ սպասաւորները կը յարգէր եւ աղէկ կը վարձատրէր ու քաղաքավարութեամբ կը վերաբերուէր։

Եւ երբ տեղ մը երթար, միշտ իմաց կուտար զինքը սպասող ծառային թէ այն ինչ ժամուն պիտի վերադառնայ։

Ծառան ալ ըստ այնմ կը տրամադրուէր եւ, երբ գործ մը ունենար, դուրս կրնար ելլել։

Իսկ Նուպար փաշան երբ ճանապարհորդէր, քովը գտնուող սպասաւորներն՝ եգիպտոսի մէջ տուած ամսականին կրկինը կը վճարէր։

Եւ որովհետեւ սպասաւորն ալ իբրեւ մարդ կը հետաքրքրուէր զանազան նոր տեղեր չրջելու եւ տեսնելու, իր բացակայութեան ժամերը կը ճշդէր եւ կը յայտնէր, որպէս զի ըստ այնմ օգտուին ծառաներն ալ այդ տրամադրելի ժամերէն։

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԹԱՄԱՐ ԵՒ ՕՎԱՆ

(ԶԱՓԱՌԵՐՈՒԱԾ)

Սիրային աւազդավէպ Աղթամար ու Ախաւանց անուններու ծագման մասին։

Ս.

Կա՛ր, կա՛ր ու չիկար՝ մէկ աղջիկ մը կար,
Անոր հօր տունն էր էս մեր Աղթամար,
Որ չա՛տ, չա՛տ առաջ... պէղ մ'էր քանծ քաղաք,
Գետի պէս բղխէր մէջը, եղն ու կարագ։
Աղջիկն իր հօր, մօր մէկ հատ զաւակն էր,
Եւ անոր անուն «Թամար» կը կոչուէր։
Ա՛խ, աղջիկ մ'ասեր խորոտ Թամարին,
Հապա հրեշտակ՝ մարմնով մարդկային։
Հասակ մը ունէր զինչ չամ ու չինար,
Ծամին հիւսակներ՝ ուսին չարիչար,
Թըչներ՝ զերդ լուսին, յօներ՝ ծիածան,
Եւ աչեր՝ հանգոյն զոյգ մ'արեգական։
Երբ չօրօր մօրօր կ'երթար պէր ե'աղբիւր,
Ջահիլ ջիւանի սիրտ կ'անէր մնաւար։
Խեղճեր դէս ու դէն պարան մանէին,
Որ Թամարն անցնէր, գէթ չուք տեսնէին։

Մէկն էլ չէր իշխեր խօսք նետել անոր,
Զի իրեն սիրած մէկն էր յաստուր։
Էրնէ՛կ էն մէկուն, Օվան էր անուն,
Որ արժան եղաւ Թամարի սիրուն։
Թէ ստեղծէր Աստուած էս աննման զոյգ
Առանց իրարու, հնային անզոյգ։
Օվանի պաժին նախանձէր սոսին,
Պէտ պէտ աչերուն՝ արեւն մայիսին։
Պլպուլին թէ տար նա իր անոյշ ձայն,
Պլպուլ իր վարդեր ողջ կու տար փոխան։
Թէ Թամար Լէյլիճ՝ Օվան էր Մէջնուճ (1)
Էն զոյգ աստղի պէս՝ մէկ քանծ միւս պակղուն!
Թամարն էր հարուստ, իսկ Օվան՝ աղքատ։
Վա՛յ, վա՛յ աղքատին, սէրն էլ չէ ազատ։
Ո՛հ, ինչպէս ուրեմն էս սիրականներ
Միացընէին իրենց բարկ սրտեր։
Զի աղջկան ծնողք թէ գիտնային դայս,
Անշուշտ բերէին Օվանի օրհաս։
Անհոգի ծուռն ալ ծփծրփար խեւ խեւ,
Բաժնէր իրարմէ այս հրեշտակք անթև։
Օվան գտաւ ճար, սէրն է հնարագէտ,
Ինքն էր վարժ լուղուոր, ինչ պէս եւ բանդէտ։
Ուստի խօսք կապեց հետ իր Թամարին
Գիշերուան մութին լողով գալ կղզին։

Բ.

Երբ տաւար, ոչխար, հովիւն ու հոտաղ
Քաշուէին գաչտից, է՛լ Թամարն անվախ
Կ'ելլէր հօր տունէն, կ'երթար մինչ ծովափ,
Նաւակ մը վառէր մեծ գարի մօտափ։
Օվան ալ հալաւ գլխանն կապելով՝
Լողար անդիէն բոցի նշանով։
Շարժէր իր թեւեր, չարժէր և ոտներ,
Սրտին կըրակով պատռէր անդողներ։
Կանչէր «Ա՛խ, Թամա՛ր, խորոտիկ Թամա՛ր,
Եկա՛յ, հա՛նչ եկա՛յ, մատաղ քեզ համար։»
Թամար երբ լսէր, խաղ խաղ խտուըտար,
«Ջա՛ն, ջա՛ն, ա՛ննման Օվա՛նս, կը պտռար։
Օվան կտրեց ծով, հասաւ մինչ կղզին, (2)
Գիրկը, օ՛խ... հովցաւ հոգին։

«Է՛հ, սրտիդ մատաղ էղնիմ, Աստուած ջան,
Դու ալ մի՛ ղրկեր էս ջուխտ սիրական,
Զի էն սիրոյ հրով որ բորբոքեցիր,
Ադամորդու սիրան, ա՛խ, խորովեցի՛ր...»
«Դէ՛հ, էլի՛ր, ասաց Թամար Օվանին,
Կապոց փռելով մէջ կանաչ դաշտին՝
Հայ անուշ արա՛, քո բերնին կուրպան,
Սի՛ր, կարա՛գ, փոխի՛նդ, խորված ճըն-ճըղկան»։ (3)
Կերան խմեցին անուշ ջուր կուշտ կուշտ,
Զիրար սիրելէն մնալով անկուշտ։
Թէ տարի դառնար ալ այն մութ գիշեր,
Իրար սիրելէ չէ՛, չէին դադրեր։
Արտօսայ սարի սեւտակ(*) գագաթէն
Պսպղաց լուսաստղ Ոստանայ դեհէն։
«— Է՛հ, էլի՛ր, ասաց Թամար Օվանին,
Կանանչ արեւուտ մատաղ իմ հոգին»։
Զի Թաւետաւոր էր Աստղիկն՝ այգուն,
Բայց էր սեւ գուժկան անոնց սրտերուն։
Ուստի չտապեց Օվան տխրագէմ
Վերջին համբոյր մ'ալ քաղել Թամարէն.
Որ արտասուաթոր աչերը յառած՝
Կայներ ծովափին վըզիկը ծռած՝
Կը դիտեր ղՕվան տխուր, սրտադող,
Որ ձկան մը պէս ինկած էր ի լուղ։
Եւ ահա քիչ վերջ դարս ելաւ չուտով
Զար-Մանաճեղի հրուանդանին քով։ (4)
Ցեղճուկ Թամարն ալ սրտով սեւորակ
Դողդ քայլերով դիմեց իր պրչակ։

Գ.

Անցան չատ օրեր, անցան չաբաթներ
Էսպէս արեցին երկու սիրականներ։
Օր մ'ալ չեմ գիտեր ո՛ր սեւ սատանան
Վեր հանեց գաղտնիք, չատեր իմացա՜ն։
Ուստի մի քանի հետ տղերք մէկտեղ
Դարանի մտան Թամարի տան դեմ։
Է՛լ գիտցան անոր գնացած ճանպա,
Է՛լ տեսան ծովափ բորբոքած օճախ։
Հասան, մարեցին չուտ անոր վառ բոց
Լողուտր Օվանի սրտին ի մեծ խոց։
Ահա խեղճ Թամար եղաւ խելաթափ,

---

[*] Չմոռնամ այս բառի լեզուաբանական արժէքը, «Բիւրակն» ԺԶ. տարի, էջ 395։

ԽՄԲ.

Եւ դժբախտ Օվան կորանգուց ծովափ։
Գիտես թէ ծովն էլ մահր էր մուխիան,
Տնդողներ հանէր քանի մէյ մի կ մեծ սար։
Երկինքն ալ պատած թուխ թուխ ամպերով,
Գոռար, կայծակէր, կ'անձրեւէր թափով։
Ուստի խեղճ Օվան մնալով անճար՝
Կը պոռար ծովին «Թամա՛ր, ա՛խ, Թամար,
Էս ի՞նչ սեւ օրեր դու բերիր գլխուս,
Մարած խարոյկովդ կարելով իմ յոյս։
Թէ դուն խոստացար մինչ Աստուծոյ դուռ
Վառ պահել ինձ վրայ սրտիդ սիրոյ հուր։
Ա՛խ, չէ՛, չէ՛, Թամար խակի չի մոռնար
գիս,
Էս սեւ օր բերին անչուչտ Թշնամիքս։»
Շարժեց ու չարժեց թեւերն ու ոտներ,
Մուրազին չհասաւ, ճամբից էր մոլոր։
Մինչ ինկաւ ուժից, հատաւ իր տաք
չունչ,
Ջայնն հաղիւ կու գար հեռուէն խուլ ու
մունջ։
Որոյ վերջին խօսքն այս էր ցրզադար.
«Թամա՛ր, ա՛խ, Թամա՛ր..Թա..մար..
ա՛խ..Թա...մար։»

Դ.

Եւ հեղձամղձուկ Օվայն հուսկ ձայն
կարծես Թամարին եղաւ մի խթան,
Վեր թռաւ յանկարծ, պոռաց «Ջա՛ն, Օվա՛ն,
Է՛լ ինձ ի՞նչ պէտք է այս ունայն աշխարհս»։
Ասաց, կայնեցաւ նոյն բլրակի եզր,
Աչեր դէս ու դէն՝ սարածեց թեւեր,
Ջուխտակ մը մարդրիտ աչքից գլորելով՝
Ա՛խ, Օվա՛նս, պոռաց, ինքզինք ձգեց
ծով...։
Ֆիքըփաց քամին, ծփաց ծով ծուռ ծուռ,
Դէզ դէզ անդողներ հանեց չուռ ու մուռ,
Որոնց թեւերով Օվանի մարմին
Տարաւ, ձգեց դուրս կղզու մէկ կողին։
Բայց ի՞նչ չահ, հոն չէր Թամարն անհման։
Որ անէր իր սիրտ անոր դերեզմա՛ն...։
Տան օրէն վերջն ալ Թամ րի մարմին
Տարան դնդողներ մէկալ ափ հանին։
Օվանի գեղին թէ էն ուղ մօտ էր,
Բայց անոր սրտից Թամար հեռո՛ւ էր։

(Ջհմ գիտեր Աստուած էս ջուխտ հրեշտակը,
Ծովէն մինչ երկինք, ա՛խ, տարա՞ւ չի-
, տակ։)
Է՛լ ծագեց արեւ, ցրուեցան ամպեր,
Դադրեցաւ քամին, իջան կոհակներ։
Կարծես անոնք ալ իրեւ թեկնածու՝
Այն վատ թշնամեաց եղած հոգածու,
Պահուած սեպհոյն իրենց նըպատակ
Ո՛հ, կործանելով այն զոյգ սիրականք։
Ահա Օվանի խօսքով.—Ա՛խ, Թամար։
Էն կղզու անուն մնաց Ախթամար։ (5)
Թամարի վերջին խօսքով—Ա՛խ, Օվան՛ս,
Դիմացի գեղն էլ ասին Ախալվանս,(6)
Որով մինչեւ ցարդ նոյն ախուվախներ
Իւրաց գեղ կրկնեն այս ծովու ջրե՛ր...։
—Երկնուց երեք խնձոր իջան,
Թռոմ մարխոչ եւ քաղցրահամ,
Մէկն՝ ասղին, մէկ՝ լսողին,
Եւ մէկալն ալ հասկցողին։ (7)

Վան Գ. Լ. Ծիլվան

ԲԱՌԱՐԱՆ.—Քանձ=իբրեւ, քանզ։ Պէր=ոչխար կթելու վայրը։ Շօրօր=մօրօր=սիգաղնաց։ Աստուոր=յաստիս, աչխարհս արարած։ Պաժ=հասակ (պօյ)։ Պէտ պէտ=խոչոր, մեծ։ Հօտաղ=մանուկ ծառայ դեղջկական (հօտի տղա՞յ կամ հօտապա՞ն)։ Հալաւ=դգեստ։ Տնտող=ալիք (Դնտուղի՞)։ Հա՛նչ=ահա։ Մատաղ=զոհ (փաղաքշական)։ Խատ խատ խտուըտար = հատիկ հատիկ խայտար։ Ջա՛ն=հոգի (փաղաքշական)։ Կտրեց ծով=ծովու ճամբորդութիւնը լմնցուց (ոճ)։ Էլնիմ=ըլլամ։ Ջուխտ = զոյգ, (ջիֆթ)։ Ադամորդի=մարդ։ Անուչ արա՛ =կե՛ր (փաղաքշ.)։ Փոխինտ = իւղաչաղախ ալիւր բոհրած ցորենով։ Սեւտակ=սպիտակ։ Պապղաց=փայլեց։ Լուսաստղ =արուսեակ։ Կանաչ արեւ = թարմ կեանք։ Պրչակ=աւեր տուն (կամ իրեն այնպէս երեւցած)։ Ճամպախ=ճամբայ։ Օճախ=խարոյկ։ Մուքեաս=խեղ,քէն։ Իսկի= երբեք։ Մշուրալ = նպատակ։ Շուռ ու մուռ=թաւալգոր։ Մարխոչ=քաղցրաթթու (=թթուաչ)։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — (1) Աբա-

բական վէպին այն զոյգ սիրականներն աչխարհի մէջ իրենց սիրային բաղձանքը չգոհացնելով՝ մնռնելէն ետքը զոյգ աստղերու փոխուելցան. ասոնք տարին մէկ անգամ այսինքն՝ Համբարձման դիչերը կը համբուրէին դիրար երկնքի ու երկրի գրկախառնութենէն օգտուելով։

(2) Իբր չորս տարի առաջ վախճանած Պօղոս եպիսկոպոս Մելիքեան ալ իր եբիտասարդութեանատեն սոյն եղրէն լողալով՝ յաջողած է անցնիլ մինչեւ կրզին որ առագաստանաւով իր մէկ ժամու ճամբայ է։ Սա այն եպիսկոպոսն է որ տեղւոյս հանրածանօթ կուսակրութեանց մէկուն «Պօղոսեաններու» հերոսն էր ընդդէմ «Հակապօղոսեաններու» եւ երկար տարիներ տեղւոյս առաջնորդական ու փոխանորդական պաշտօն վարած է։

(3) Այս կղզիի մէջ տնսակ մը ճնճղուկներ կան որոնք դիչեր ատեն բաց դաշտին մէջ վառ կրակ տեսնելնուն՝ ինքզինքնին անոր մէջ կը ձգեն իբր պատրաստ խորտիկ իսրոյկալառին։

(4) Այս հրուանդանը կը դանուի Աղթամարայ դիմաց, արեւելեան կողմը, ծովեզերքին վրայ ուսկէ Մանուհիր Ռչտունին Ս. Յակովբայ սարկաւագները ծով ձգել տուաւ զոր մինչեւ յայսօր ժողովուրդն աղաւաղելով Ջար Մանուճել կը կոչէ։ Ասոր անիծուած ու քարի պէս անբերութեան դատապարտուած երկիրն ալ «Քարադաշ» կոչուի մինչեւ յարդ։ Եթէ երկրաքան մը սոյն հրուանդանին վրայ կայնած՝ նայէր դէպի Աղթամար և Առտէր կղզիները, կարծեմ թէ պիտի չվարանէր ենթադրելու թէ չատ ժամանակ առաջ ասկէ թերակղզի մը կ'երկրներ մինչեւ Առտէր, Աղթամարն ալ հետն առած որ վերջապէս ծովուն բարձրանալովը՝ անոր ցածագոյն մասերը ծածկուած են, իսկ բարձրագոյն մասերը կըղզիի վերածուած։

(5) Սոյն ժողովրդային աւանդավէպն իբրեւ հետաքրքրական ու արտառուչ կտոր մը չափաբերուած հրատարակել տալով հանդերձ՝ չեմ երաչխաւորեր այն ենթադրութիւնը թէ այսպիսի դէպք մը ծագած ըլլայ Աղթամար անունը։ Ոմանք «աղթարք» բառէն ծագած է կ'րսեն հոն աղթարային պատգամավայրի մը եղած ըլլալուն համար, հեթանոսութեան ժամանակ։

Իսկ վերջերս կարգացուած բեւեռագիր յիչատակարաններէն մէկին մէջ Այեոտուս կոչուած է սոյն կղզին(*)։

(6) Նոյնպէս չենք երաչխաւորեր նաև Ախաւանս անունին այս դէպքէն ծագած ըլլալու մասին որ «Ախաւանց» կամ «Ախաւասք» ալ կը կոչուի եւ Աղթամարայ «գրսի տունն» կամ «Ջրհան» նաւահանգիստ է ուր կը գտնուի կաթողիկոսի դուրսի «վնհարանը»։

(7) Սովորաբար այսպիսի խօսք մը կ'լսուի չատ մը երկար վէպերէ ետք։

(ՆՈՑՆ)

ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐ, ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՑՆԵՐՈՒ

(Շար. Բիւրակի 36 թիւեն)

— Սեղանին վրայ կերակուր կերած ժամանակը, մկկու մը ձեռքէն հացի կտոր մը իյնայ գետինը, հիւր պիտի գայ. մկկու մը աչքը պպզի՝ ճամբորդ պիտի գայ, ականջը պպզի կամ փռնգտայ, հեռաւոր ազգականէն կամ բարեկամէն մկկը գինքը պիտի յիչէ, եթէ երեսնեռուն վրայ քիչ մը տաքութիւն զգայ, տեղ մը կը բամբասուիմ կոր, կ'ըսէ։

— Վաճառականի մը տօմարներէն մէկը կամ երկուքը, թէ՛ իր խանութին մէջ և թէ՛ տանը մէջ՝ մուկը կրծէ, կը նախապաշարուին թէ իր հեռաւոր վաճառականական ընկերը իրեն խաղ մը պիտի խաղայ անպատճառ։

— Իրիկուան ժամը տասներկուքէն ետքը երբ որ եւ է գերեզմանատան

(*) Ըստ մեզ Ա.ղ—թամար=էլ թիմար առօրեական ծագումն ունի. ասոր վրայ հետազօտութիւն մը պիտի հրատարակենք յառաջիկային։ ԽՄԲ.

մը քովէն անցնին, անպատճառ երե նին կը խաչակնքեն, եթէ ո՛չ, մեռելներէն մէկը կամ չատը գերեզմանէն կենդանիի կամ մարդու կերպարանքով ելլելուն՝ եաեւնիս կ'ինչայ, կ'ըսեն, մինչեւ առաւօտ։

— Մեծ մամերը կը զգուշացնեն իրենց տան մէջ մեծ ու փոքրերն, որպէս զի մութին կամ գիշեր տանն ասդին անդին, աղտոտ տեղեր ու աւերակներու մէջ չերթան բնական պէտքի համար և կամ ջուր չթափին (միզել), որովհետեւ կ'ըսեն, այս ընթացքով չարերը (=դեւերը) ձեր վրայ կը հրաւիրէք և կը վնասուիք. — Դեւերու կողմէն այսպիսի վնասի մը չհանդիպելու համար ամէն առտեն հետեւեալ աղօթքները կ'արտասանեն. — Տէն մանկալէն լուս մը տեսայ, տեսածիս պէս զէհրուեցայ, եօթնը սահթ օգոըն ինջայ, վլացի, վլացի վլացի, արքայութինին տուռը տրի, իչանք կացանք կետ Յորդանան, էրկու ծիտ ուր տեսանք, էրկուքն է կանաչ կապանօք, մէկը Յիսուս Քրիստոս, մէկն սուրբ կիրակոս, մեղա՛յ մեղա՛յ, Տէր ողորմեա, ըսաւ հայր սուրն աս աղօթքը, ով որ կիտէ նէ օրը իրեք տարբա թ'ըսէ, Աստուած ի չարէն փրկէ, մեղայ, մեղայ, Տէր, ողորմեա։ » — Ուրիշ օրինակ մը՝ — « Լուսացաւ լուսն ի բարին, ես հաւատամ երկինք տարին, երկինքիդ պաց ու ծիրանին, Մարիամ Նստաւ սուրբ սեղանին, որդին կրկած ինք կ'ըրմանէ (=կը նմանի), հինդ արարած հրեչտակաց, կ'ելլեմ կ'ելլեմ նորէն կ ելլեմ, էս աղօթքը կիտացողին, օրը իրեք տապու (անգամ) ըսողին, ճուրն ըննի ճուրը չտանէ, կըրակն ըննի (=իյնայ) կրակը չէրէ, դատաստանին մեղք չքաչէ։ » — Դարձեալ ուրիշ օրինակ մը, — Ես էս գիշեր տուրս մ'ելայ, մէկ ծիով սուրբ մը տեսայ, տեսածիս զեհրուեցայ, սո՛ւրբ քու անունդ ի՞նչ է, սուրբ Սէդրիս է, որդիդ անունը ի՞նչ է, Մարտիրոս է, իչանք կացանք կետ Յորդանան, մէկը Յիսուս Քրիստոս, մէկը սուրբ կիրակոս, խօրոզ խօսուն կանուխ կանուխ, որն է քենպիլ որն է պոնուկ, սուրբ սեղան Նստէր քառասուն մանկունք, Մուչու սուրբ Կարապետ, սուրբ Սէրգիս ծիու վրայ, եօթնը պօրտը ծովու վրայ, եօթն աւետարանը կ'ելլուս վրայ, սուրբ խաչն էլ էչքիս վրայ, ըլլայ, ըլլայ, Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս։ » —

— Կերակուրի սեղանին վրայ, պատահմամբ եթէ աղամանը թափի՝ հիւր պիտի գայ, կ'ըսեն, երբ լեցուն գաւաթով գինին թափի, բարի նչան կը համարին. երբ հիւրի մը սուրճ բերեն ու սուրճը հիւրի ձեռքէն յանկարծ թափի՝ լաւ նչան չեն համարեր և կը սկսին տան մէջ գտնուած կիները արտմիլ։

— Դեկտեմբեր ամսուան երեսուն մէկի գիշերը ժամ մը կայ որ, կ'ըսեն, այդ ժամուն աղբիւրներու ակէն փոխանակ ջուր վաղելու ոսկի կը վազէ, որուն համար այն գիշերը չատ մը աղջիկներ ու տղաք, զանազան աղբիւրներու գլուխը կ'երթան ջուր բերելու համար։ Նոյն գիշերը գրեթէ մինչեւ արշալոյս, աղբիւրներուն քով եկող գացողը չիպակսիր։

— Ծունուարի մէկին կաղանդի օրն, իւրաքանչիւր ոք կը չտապէ եկեղեցի երթալու, որովհետեւ այս օրն եկեղեցի գացողը ամբողջ տարին ամէն օր եկեղեցի կ'երթայ, կ'ըսեն։

— Կաղանդի օրն, եթէ կաթ ուտող տղան փռնգա՛յ, մայրը կ'ուրախանայ, և ապահով կ'ըլլայ թէ իր տղան տարի մը պիտի ապրի։ Ուրախութեամբ տղուն երեսը պաղնելով՝ սեհեյի կէչիրտիճ=տարին գլորեցիր, կ'ըսէ։

Շար, Տ. Վ. Պ.

ՁԱԽՈՂ ՊԱՏՃԱՌ Մ'ԱԼ

Կարծեմ տեսակ մը նախապաշարում եղած է մեզի՝ մեր ազգային վարժարաններուն յեղեղուկ եւ անկերպարան վիճակը վերագրել վարժարանի դրամական անկայուն եւ անապահով կացութեան, կամ հակող մարմիններու ապիկարութեան։

Խոստովանելով որ յիշուած հանգա-

մանքներ չատ անկարեւոր պատճառներ չեն, եւ թէ կրնան, ինչպէս կրցած են չատ անգամներ, ուժգին հակազդեցութիւն մը գոյացնելով ուսուցչական խմբին ընտիր տրամադրութեան եւ եռանդոտ ջանքերուն հանդէպ, ներդաշնակ կարգապահութիւն մը խանգարելու չափ իշխող ըլլալ, բայց դաստիարակութեան գործին կրած ձախողուածքը վերագրելով միանգամ ընդ միշտ ակնարկուած չարժառիթներուն, իրաւ որ վեր ի վերոյ վճռած եւ միակողմանի դատաստան մը ըրած պիտի ըլլայինք։

Մեր ազգ. դաստիարակութեան գործին վրայ ներգործող ղլխաւոր ձախող պարագայ մ՚ալ սա է որ, ուսուցիչներուն մեծամասնութիւնը իր պաշտօնին նկատմամբ չատ տրամադրութիւններ կը մնուցանէ, բան մը՝ որ ղիրենք անկարող կ՚ընէ փարելու իրենց գործին կորովի եւ չօժարակամ ճիգերով. ես տեսած եմ չատ ուսուցիչներ՝ որոնք չարունակ դժգոհ էին իրենց պաշտօնէն, եւ ինչպէս կ՚ըսեն իրենք, եթէ ժամանակին ու իրերը թոյլատրէին իրենց՝ երբեք պիտի չվարէին ուսուցչական պաշտօն, հապա անմիջապէս ետրոպա անցնելով չատ աւելի մեծ և չատ ալ չահաւոր գործառնութիւններ պիտի կրնային սարքել, կամ, չնորհիւ նպաստաւոր հանգամանքներու, նոյն իսկ իրենց գանուած միջավայրին մէջ տարբեր գործերու ձեռնարկել։

Բայց թէ ինչո՞ւ ասոնք գժգոհութիւններ. — իրենք սակէս կը պատասխանեն. « Ա՛ս միջավայրին մէջ, տգէտ հասարակութիւնը մեր արժէքը գնահատելու կարողութիւնը չունի. նոյն իսկ մենք եթէ մեծ ճիգեր ընէինք մեր պաշտօնին մէջ։ Ա՛ս հասարակութիւնը իր հանրային կրթական պաշտօնեաներուն հանդէպ գէշ կը խօսին, անոնց նկատմամբ ստորին խորհուրդներ կը մնուցանէ իր մէջ. թէ, համայնքը չափազանց ռամիկ է, ապուշ է, չ՚ըմբռներ իսկապէս դաստիարակութիւնը։ »

Այսպէս բացագանչողներ տեսակ մը ազազուն ոգիներ են, եւ բոլորին մարդիկ. որոնք օրը օրին կ՚ապրին, չարունակ ղիրենք անիրաւուած զգալով եւ յաջորդ օրուան վրայ մեծ մեծ ակնկալութիւններ դնելով՝ ահա հոգեբանական տեսակ մը յոռետես վիճակ որ կը նշանակէ իր գործին, կամ նոյն իսկ իր գոյութեան վրայ հաւատք չունենալ, և գործել միայն եւ միայն այն գերագոյն նպատակաւ որ հակառակ պարագային անօթի պիտի մնայինք։

Հիմա, առանց երկար բարակ խորհրդածելու չատ հեշտ պիտի ըլլայ ըմբռնել թէ, այսպէս գանգատող գժգոհ եւ խեղճ ոգիներ՝ ինչքան օգտակար կրնային ըլլալ ազգ. մանկտուին, թէ որքա՞ն արդիւնաբեր կրնայ ըլլալ անոնց խնամքին յանձնուած դաստիարակութեան գործը, խե՛ղճ գաստիարակութիւն։

Այս տեսակներուն՝ որոնց համար դաստուածութիւնը՝ տեսակ մը տարապարակ աչխատութիւն մ՚է (թէպէտ իրենք անձնուիրութիւն կը կոչեն) ինչ որ կրնայինք ըսել, սա է որ իրենց գործին փարած չըլլալով, կամ իրենց գործին մարդը չըլլալով չպիտի ուղէին աչխատիլ իրենց պաշտօնին մէջ զարգանալու համար, չպիտի կրնային ժամանակին հետ քալել՝ ուսուցչութեան նորանոր դրութիւններուն տեղեակ չըլլալով, եւ որով վնասը միակողմանի պիտի չըլլար, այսինքն, միայն ազգին զաւակները չէ որ պիտի տուժէին, նաև բարոյապէս պիտի չզարգանային, յետոյ իրաց բնական հետեւութեամբ չդնահատուելու պիտի դատապարտուէին։

Շարունակ ապուշ չէ հասարակութիւնը եւ ոչ ալ այնչափ անտարբեր իր կրթական գործերուն նկատմամբ, ան՝ անպատճառ, լուրջ եւ չարատեւ աչխատութիւնները կը գնահատէ. միայն թէ երբեմն քիչ մ՚ուշ, է՛հ, ասքան անդնդ թերութիւն մ՚ալ՝ չատ պէտք չէ տեսնենք ռամիկ հասարակութեան մը համար։

Մեր երիտասարդ դաստուններէն անոնք որ դանդատելու հիւանդութեամբ վարակուած են, աղէկ դիտնան որ եւրոպայի փողոցներուն մէջ լիրաներով լեցուն քսակներ չկան, ի՛նչ կ՚ուղէիք որ

ըլլային օրինակի համար. — դատարկապորտ անօթիներու լեգէոններ։

Դրամագլուխը միայն հարստութիւն կ'արտադրէ, իսկ բազդը չատ քիչ անգամ գոյութիւն ունի. ան որ դաստուռ կ'ըլլայ, սովորաբար, դրամագլխի պակասն է զինք ան ասպարէզ նետողը. ուստի ըստիպուած է հոն մնալ. աս պարագային, երիտասարդ դաստուռն աւելի անտեսագէտ եղած պիտի չըլլա՞ր արդեօք, եթէ դիտնար իր բազմամեայ չանքերուն արդիւնքէն օգտուիլ, կամ նպաստաւոր կերպով գործածել այն դրամագլուխը, որ բուն իսկ իր մէջն է։

Վ. Ս. ՓԻՒՐՓՃԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Տէ՛ր,

Դպրոցի չեմէն սկսեալ, սիրտս իր ուսման պատուքովը անգադար կը տառապէր. ու աչերս հեռաւոր հորիզոնի մը վրայ, չեմ գիտեր ի՛նչ անորոշ, սակայն յուսալից ակնկալութեան մը կը նայէին։

Երբ տեղւոյս բարձրագոյն նախակրթարանէն «կեդր. վարժարան» 9ին չըրջանաւարտ դուրս եկայ, նոյն տոչորող փափաքը, միշտ մնաց յիս. դէպի աւելի բարձրագոյն կրթութիւն մը, դէպի կատարելագործուած հիմնարկութիւններ. սակայն ընտանեկան խիստ անձուկ վիճակը դժուարայաղթ պատճառ մը եղաւ ինձ՝ իմ խեղդող բաղձանքներուս մէջ թողելու։

Այսպէս չատ հե՛ղ կարօտալից պապակով մը խորհած եմ Դէորգեան Ճեմարանի, Արմաշի... ու ասոնց նման մասնագիտական հաստատութիւններու. սակայն յուսահատ ու նորէն լքուած՝ մնացած եմ։ 98ի Մայիսի օրերը համարձակեցայ մինչ ի՛սկ Ազգ. Պատրիարքարանը յղել աղերս մը սակայն անկարեկիր գտայ վիճակիս։ Ու հիմայ նորէն նոյն ըղձանքն. նոյն տապալտող կարօտն է, որ կ'արթննայ իմ մէջ կրկին դիմելու «Բիւրակն»ի միջոցաւ Պատրիարքարան կամ բոլոր պոլսեբնակ թէ գաւառարնակ գրթատաններու՝ ու չնորհ մը խնդրելու կարօտ վիճակիս։

Իրաւ է թէ ծնողք ունիմ, սակայն այնքան աղքատիկ ու չքաւոր որ չեն կրնար մինչ իսկ ընտանեկան առօրեայ պէտքերու գոհացում տալ, ու ես տեղական այս քար ու քանդ կրթական վիճակին տակ աւելի բեռ մ'եմ, քան սատարող անդամ մը։

Տէ՛ր, ինչ երախտապարտ չնորհի մը տակ պիտի պահէիք գաւառարնակ պատանի մը, ընտանիք մը որ «Բիւրակնի» ոսկեհատ տողերով ու ազնիւ բարեբարի մը անմոռանալի չանքերովը ուսումնասիրուած բարեացակամներուս կը դիմէ, օժանդակութիւն մը կը հայցէ իր կարօտ ընթացքին։

Կրկին աղաչանքս, այս կիզիչ ու չարչրկող պատուքը արծարծ ու լուսաւոր թողելնիդ, ակնարկ մ'ալ հորիզոնէ դուրս խարբերդու բոլորտիքը՝ մեր աղքատիկ իրմիմին չուրջը ոլորելնիդ, ու կարօտի մը ձեռքէն բռնելով նպատակայարմար նուիրական հարկի մը մէջ տեղաւորելնիդ կը խնդրուի։

Վստահ Ձեր բարեացակամ չանքերուն,

ԳԵՂԱՄ ՄՈՒՇԵՂ

Խարբերդ

* * *

Ա՛ս նամակը տեսակին մէջ առաջինն ու միակը չէ որ կուգայ գաւառներէ ուսումնատենչ պատանիներու կողմէ։ Մեր բազմաթիւ ու բազմազան կարօտութիւններուն մէջ, աննշան ու անկարեւոր թերի մը չէ գո՛նէ քանի մը միջնակարգ վարժարաններ չունենալնիս։ Բանի՛ քանի՛ պատանիներ, Պոլիս թէ գաւառները, նախակրթական ուսում մը առնելէ վերջ, պէտք ու փափաք կ'զգան աւելի առաջանալու և չորս դին զարնելով իրենց գլուխը՝ կը տապկուին ու կը տոչորին՝ բարձրագոյն կրթարան մը մտնելու տենչով։ Ա՛ս

կարգէն է ահա պատանի Գեղամ-Մուշեղի դիմումն ալ զոր ըրած է ասկէ առաջ ու հիմա ալ Ազգ. Պատրիարքարանին, ու պիտի դոհանար չատ պզտիկ չնորհ մը եթէ ըլլուէր իրեն.... այո՛, չա՜տ պզտիկ.— Էջմիածին, Գէորգեան ճեմարանը ղբրկուիլ իբրեւ ձրիավարժ սան, կամ նոյն իսկ Արմաշի դպրեվանքը...: Խարբերդէն հոս ճամբու ծախքը ինք պիտի հոգայ. միայն թէ Դպրեվանքի խնամակալութիւնը յօժարի Արմաշ ղրկել զինքը, եւ կամ Պատրիարքարանի միջոցաւ ճեմարան ընդունուելու միջոցները հարթուին, ն. Օծութեան հաւանութիւնը առնուի Խարբերդէն ալ սան մը պահելու Գէորգեան ճեմարանին մէջ: կրնա՞նք յուսալ թէ այս քանի մը տողերն արձագանգ գտնեն պատկանեալ տեղերը կամ կրթասէրի մը սրտին մէջ՝ օգնելու համար գաւառացի պատանիին:

ՍՈԽԱԿԻՆ ԵՐԳԸ

Այս օրերս պատահաբար ձեռքս անձաւ Գերմանացի Պէխշթէյնի «Սոխակին երգը խորագրով մէկ գեղեցիկ դայլայլիկը: Ինքը Պէխշթէյնն ուշի ուշով մըտիկ ընելով սոխակին դայլայլիկին զազգազան ձայներն ու էլեւէջները, դրի առած է զայն: Տեսնելով որ չատ հետաքրքրական նորութիւն մը պիտի ներկայացնէ սոյն երգը, կը փութանք ներկայացընել «Բիւրակն»ի ազնիւ ընթերցողներու: (1)

Թիո՛ւ, թիո՛ւ, թիո՛ւ, թիո՛ւ:
Աչփը-թիու, թօ-քուա:
Թըօ, թըօ, թըօ, թըօ:
Քուուիթիուէ, քուուիթիու, քուուիթիու:
Ցքուօ, ցքուօ, ցքուօ, ցքուօ:
Ցիւ, ցիւ, ցիւ, ցիւ, ցիւ, ցիւ:
Ցիւ, ցիւ, ցիւ, ցիւ:
Քուօոօո-թիու.—Ցքուա փիփիցքոնի՛զի:
Ցօ-ցօ-ցօ-ցօ-ցօ-ցօ-ցօ-ցօ-ցօ:
Ցօ-ցօ-ցօ:
Ցիուռռ-կատի՛նկ:
Միզի, զիւ, թօզի, ծի ծի ծի ծի ծի ծի ծի:
Ցօռռէ, ցօռռէ, ցօռռէ, ցօռռէկի:
Ցաթ, ցաթ, ցաթ, ցաթ, ցաթ, ցաթ:
Ցաթ-ցիւ՛:
Տլո, տլո, տլո, տլո, տլո, տլո, տլո:
Քույօօօ թռռռռռռռռ՛ն:
Լու լու լու, լի լի լի, լը լը լը:
Քուօ տիտիլ լի լուլիւի:
Կա կիուքթ, քուի քուօ՛:
Կուչեօ, կօռռուի, կուուի:
Կուի կուի կուի, կուի. հի, հի, հի՛:
Կհօլլ, կհօլլ, կհօլլ, կհեա, կուտեուուուա:
Կուի, կուի, խօռռ խա տեա տեա տիլլիխի՛:
Հէց, հէց, հէց, հէց, հէց, հէց, հէց, հէց, հէց:
Հէց, հէց, հէց, հէց, հէց, հէց:
Թուուռռխօ խօսթկուա:
Քուչեա, քուչեա, քուչեա, քուչեա, քուչեո, քուչեա:
Քուչեա-քուչեաթի:
Կուի, կուի, կուի, եօ, եօ, եօ, եօ, եօ, եօ, կուի:
Լըեուռ, լիւէ, լօլօ տիտի եօ կուա:
Հիկեուէ, կիւէ, կիւէ, կիւէ, կիւէ, կիւէ, կիւէ:
Քուչեօր, ցիօ, ցիօփի:

Էջմիածին ԿԱՑՕՈՒԻԿ

[1] Տե՛ս «Մասեաց Աղաւնի» Ութերորդ տարի 1863 թ. էջ 334, Թէոդոսիա:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պրոֆ. Դր. Խալաթեանց վերատեսուչ կարգուած է Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի. Շնորհաւորութիւն եւ խնդակցութիւն «Բիւրակն»ի համակիր տաղանդաւոր բանասէրին ու ազգագրին:

— Վանի Առաջնորդական Տեղապահի մանրամասն նամակներու իբր պատասխան, Ս. Պատրիարքական Հօր կողմէ քաջա-

լերական գիր մը ղրկուեր է՝ միանգամայն ծանուցուելով Տ. Ներսէս եպիսկոպոսի մօտերս հոն մեկնիլը նպաստի կարեւոր գումարով մը, եւ յորդորներ կարգացուելով Հայ. եկեղեցւոյ համար։

— Սբ. Վազի Մայր եկեղեցիին մէջ, փետր. 21 կիրակի առաւօտն, վիճակին առաջնորդ Սրբազանին նախագահութեամբ, հանդիսաւոր պատարագ ու պաշտօն մատուցուեր է Նուպար փաշայի յիշատակին։

— Ակնայ գաւառային կրօն. ու բազ. կրկին ժողովները պատրիարքարանէն նպաստ խնդրած են՝ վարժարանի ուսուցիչներու ամսականները վճարելու համար եւ դասագիրք՝ դպրոցական աշակերտներուն համար։

— « Նովոյէ Վրէմիա » կը ծանուցանէ թէ հայազգի Տփղիսցի Պր. Միքայէլ Սլահվէրտեան մեծ յաջողութիւն ունեցած է Լօնտօն՝ յամառ դիմումները բուժելու իր նորահնար ճարտարութեամբ։

— Ս. Հայրապետը մեծ պահոց մէջ, Հաղբատի ու Սանահնի ճամբով Էջմիածին պիտի դառնայ։

— Սըր Ուիլըմ Հուիթոլ, Անգլ. եւ Ամերիկեան նպաստամատոյց Ճանճնաժողովի նախագահը շրջաբերական մը ղրկելով Ամերիկեան որբանոցներու վարիչներուն, փափաք յայտներ է որ գոհացում տրուի Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութեան, այսինքն՝ հայ որբերն ո՛չ միայն կիրակի օրեր Հայոց եկեղեցին ղրկուին, եւ ոչ օրեր խոստովանին ու հաղորդուին, այլ շաբթուան մէջ ալ օր մը Հայոց եկեղեցին ղրկուին՝ Հայ եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը սորվելու։

— Թէքիրտաղի առաջնորդ Գեր. Ց. Ծ. Վ. Այվազեան Մալկարայի մէջ ալ (իր վիճակը) հանգանակութեան մը ձեռնարկած ըլլալով ի նպաստ Վանի կաթոլիկներուն՝ ասոր արդիւնքը 15 օսմ. ոսկի ու 25 ղրշ. Պատրիարքարան ղրկած է։

— Ս. Պատրիարք հայրն աւարտեր է Խմբագրութիւնն այն կոնդակին որով կը պարզէ մեր Ս. Հարց դաւանութիւնն, եւ ժողովրդին յորդոր կը կարդայ անխախտ մնալու իր նախնեաց եկեղեցւոյն մէջ։ Կոնդակը պիտի կարդացուի թէ՛ Մայրաքաղաքիս եւ թէ՛ գաւառներու եկեղեցիներու մէջ։

Էջմիածնի Գեորգեան ձեմարանէն.— «Կայծոռիկ» կը գրէ մեզի. «Բուն Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, փետր. 28 Ձեմարանի սանները ծանեցին Ե. Աբովեանի մահուան յիսնամեակը։ Հանդէսին ներկայ էին Վանքի միաբաններէն ոմանք։ Ա. լսարանի աշակերտներէն մէկը կարդաց Աբովեանի կենսագրութեան ամփոփ ու ամենակարեւոր մասը։ Բանաստեղծ Պր. Ց. Յովհաննէսեան անոր յիշատակին ձօնուած ոտանաւոր մը կարդաց եւ Պր. Կ. Կոստանեանց, Ձեմարանի տեսուչ, ըգծեց Աբովեանի զգացումն ու իմացական վիճակը։ Գիշերը ներկայացուեցաւ Աբովեանի մէկ տրամն, չորս արարուածներով։ Խուռն բազմութիւն մը հանդիսատես էր։ Ներկայացումը չատ յաջող։

Խուլ վանքի Որբանոցը.— Խարբերդի գերման միսիոնար Հէբր էյման առաջարկեր է տեղւոյն Ս. Գէորգի վանքին Ազգ. Որբանոցի Հոգաբարձութեան որ գերմանական փակուել Որբանոցին սաները 30-50 որբեր ընդունուին Ազգ. Որբանոցին մէջ որոնց իւրաքանչիւրին համար միսիոնարը պիտի վճարէ տարեկան վեց վեց ոսկի. երեք տարուան համար պայմանագրելով Այս որբերը միւս ներուն հետ նոյն կրթութիւնը պիտի առնան, միայն թէ միսիոնարն իրեն կը վերապահէ ամին 1-2 անգամ այցելել Որբանոցն եւ ընդհանուրին քրիստոնէական խրատներ խօսիլ, առանց որ եա՛ է կրօնային խորութեան։

Տիկ. Զարուհի Պէրպէրեանի յուղարկաւորութիւնը.— Տիկին Զարուհի Պէրպէրեան որ ժամանակէ մ՚ի վեր անդամանելի հիւանդութեամբ կը տառապէր, իր մահկանացուն կնքից անցեալ Գշ. օր։ Վաղամեռիկ Տիկնոջ յուղարկաւորութիւնը որ կատարուեցաւ Դշ. օր,

ցաւակցական ու համակրական անկեղծ արտայայտութիւն մը առաջ բերաւ աղջին ամէն դասակարգներուն մէջ՝ բազմարդիւն դաստիարակին ու յարգելի գրադէտին նկատմամբ։ Նկեղեցականներու եւ աշխարհականներու ստուար բազմութիւն մը ներկայ էր յուղարկաւորութեան։ Ս. Պատրիարք Հայրը իր սգակիր զրկած էր իր անձնական քարտուղար Ճեռնասուն վարդապետներէն մէկը։ Ուսումն. Խորհուրդը ներկայ էր խմբովին. նոյնպէս Պատրիարքարանի միւս ծողովներու անդամներն ու պաշտօնեաները, Մայրաքաղաքիս զրեթէ բոլոր հայ ուսուցիչները, Պէրպէրեան նախկին սաները, Մամուլի ներկայացուցիչներ ևլն.։

Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ Տ. Դէորգ եպիսկոպոս Երեցեան սրտայոյզ դամբանական մը խօսեցաւ սա բնաբանով «Մի՛ երկնչիր, այլ հաւատա»։

Պատկերով ծածկուած դագաղին ծոպերը բռնած էին Պէրպէրեան վարժարանի ուսուցիչները, իսկ կերոնները՝ նոյն վարժարանի սանները։ Ցուղարկաւորները ամբողջ բազմութիւնը մինչեւ գերեզմանատուն հետեւեցաւ դագաղին։

Անհնկարագրելի են Պէրպէրեան Էֆ.ի յուզումն ու վիշտը։

Մեր անկեղծ ցաւակցութիւնը կը յայտնենք վշտահար Պէրպէրեան Էֆ.ի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրքիա ու Սերպիա.— Թուրքական սերպ սահմանագլխի օսմ. եւ սերպ պատուիրակները մօտերս գումարումներ պիտի ունենան՝ որոշելու համար այն անօրէնութիւնները որոնք սահմանագլխի անդորրութիւնն անվթար պահելու պիտի ծառային։

Լորտ Ռոզպերի՝ Պոլիս.— Անգլիոյ Արտաքին Գործոց նախարարութեան կուսակցութեան նախկին պետ Լորտ Ռոզպերի անցեալ Բշ. իրիկուն մայրաքաղաքս ժամանեց։ Դշ. առտուն այցելութիւն տուաւ անգլ. դեսպան Սըր Ն. Օ'Քոնորի եւ յետոյ իր քարտուղարին եւ անգլ. դեսպանատան քարտուղարին հետ պտոյտ մը կատարեց քաղքին մէջ։ Լորտ Ռոզպերի դիչերները «Քադանա» դրօսանաւին մէջ կ'անցընէր որ խարխաճ էր Սայր-Բազարի առջեւ։

—Լորտ Ռոզպերի եչ. առտու մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս «Քաւտանա» զբօսանաւով։

—Կեսարիոյ կառավարիչի օգնական կարգուեր է Արարդեան էֆ. որ նոյն պաշտօնը կը վարէր Մուշի մէջ։

—Մայրաքաղաքիս յունական թերթերուն մէջ կարդացուեցաւ թէ Ցունաստանի Թագաւորին Բ. որդին Երկիրոս իշխանն այս ամառ Կ. Պոլիս պիտի գայ իր մեծարանքը մատուցանելու Օգոստափառ Վեհապետին։

—Մաքսային վարչութիւնն առաջարկեց Բ. դրան՝ յատուկ բնակութեան մը հաստատել մաքսատան մէջ ուր պիտի քննուին օտար եւ օսմ. երկիրներէ մաքսատուն հասած քիմիական նիւթերը։ Պետական Խորհուրդն այս առաջարկը նկատի առնելով՝ բանաւոր գտաւ զայն եւ կայս. Իրատէ մը հրամայեց անոր գործադրութիւնը։

—Դատական պաշտօնատան մէջ մեծ յուզում յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որ գաւառներու դատական քննիչներէն եւ կամ տեղեկագիրներ ուսումնասիրէ։

—Երդնակայի գեղերն տապատակող քուրդ աւազակապետ Ամը-Նիւզէլ վերջերս ոստիկան գինուորներու կողմէ ըսպանուեր է որոնց դէմ յանդգնած էր ղէնք գործածել։

—Արտաքին Գործոց նախարարութիւնը, կ'ըսէ «Մոնիդէօր», պէտք զգացած է մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմել՝ ռուսական հպատակներու վերարերեալ կարգ մը գործերու կարգադրութիւնը փութացնելու համար։

Սեւ-Լերաց սահմանագլուխը.— Սոֆիայի Պորտա լրագիրը Սեւ Լերան սահմանագլխին վրայ իսլամներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ պատահած կռիւներու վրայ կը խօսի, եւ ըսելով թէ Աքովայի մէջ վարժապետներ չարչրկուեր

ևն, մօտալուտ ծանր դէպքեր կը դուշակէ Այս յուզիչ լուրերն անհիմն են, եւ մանաւանդ Աքովայի մէջ անդորրութիւնը խանգարուած չէ ։ Հակառակ օտար թէլագրութեանց, իսլամներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ ներդաշնակութիւն կը տիրէ ։

Ֆեսերը ։ — Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակն իր վերջին նստին մէջ զբաղեցաւ ֆէսերու մնաւշնորհի խնդրով եւ այդ օտար չահագիտութիւնն արդիլելու միջոցներն ուսումնասիրելով՝ որոշեց իր առաջարկները տեղեկագրով մը մատուցանել Առեւտրական նախարարութեան ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նիկէրի խնդրին համար Անգղիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ գոյացած համաձայնութիւնն անցեալ Դշ. իրիկուն սաորագրուեցաւ Լորտ Սալզպէրիի ու Լ֊ծաօնի բրիտանական դեսպան Պ. Քանսդոնի կողմէ ։ Ֆրանսական մամուլը կը գովէ այս համաձայնութիւնը, որով վերջացած կ'ըլլան երկար ատենէ ի վեր տեւող վիճաբանութիւնները ։

— Ռուսիա ու Սերպիա. — Կ'ըսուի թէ Պելկրատի արքունիքին ու Ռուս դեսպանին յարաբերութիւնները լաւ վիճակ մը պիտի ունենան, որչափ ատեն որ Միլան նախկին թագաւորը միջամտէ Սերպիոյ քաղաքական գործերուն ։

— Մ. Նահատագ մէջ բախում մը — Ամսոյս 18ին, Նիւ-Եօրքի մէջ բախում տեղի ունեցաւ ամբոխին ու ոստիկանութեան միջեւ, երբ այս վերջինը կ'ուզէր խոնուած ամբոխը ցրուել ։ Աւարճանակի հարուածներ փոխանակուեցան ։ 20—30 վիրաւորներ կան որոնց երկուքն ալ արդէն մեռած են ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղան ։ 19ի գիշերը նոր բախում մըն ալ տեղի ունեցաւ ։ Երկու ոստիկան սպաննուեցան ։

— Մ. Նահանգներու ու Սպանիա. — Ինամակալ թագուհին լիազօր իշխանութիւն տուաւ Ուաչինկթընի Ֆրանս. դեսպան Փիլ Բամպոնի՝ Ամերիկայի ու Սպանիոյ միջեւ հաշուեյհան գաշնադիրը վոխանակելու ։

Զինական գործեր. — Զինական կառավարութիւնն Իտալիայէ ներում խնդրեց այն եղանակին համար որով եւս դարձուցած էր Բեքինի Իտալական դեսպան Մարգինոյի ծանուցագիրը, եւ խնդրեց որ նոր ծանուցագիր մը յանձնուի իրեն ։

— Զարը յոյս յայտնեց թէ Զինական խնդիրներուն համար բարեկամական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ Ռուսիոյ ու Անգղիոյ միջեւ ։

— Ամերիկեան Միացեալ Նահ. կառավարութիւնը Զինաստանի պատահական բժժանման խնդրով կ'զբաղի տենդոտ գործունէութեամբ մը ։ Անցեալները քանի մը ժամ այս մասին խորհրդակցութիւն կատարուեր է Նախար. խորհրդին մէջ, նախագահութեամբ Մաքինլիի ։

— Տանըմարքա ալ կը փափաքի դիւրամատչելի նաւահանգիստ մը ձեռք ձգել Զինաստանի մէջ ։

—Աւստրիոյ ամէն կողմերէն ձայներ կը բարձրանան Զինական ծովեզերքներու վրայ տեղ մը ձեռք անցնելու ։

Ֆրանսացի լրտես մը. —Բարիզի պատժական ատեանը դռնփակ նստի մէջ դատեց նախկին տեղակալ Պուասոնն որ իբր լրտես ձերբակալուած էր Ռէնսի մէջ եւ դատապարտեց զայն հինգ տարուան բանտարկութեան, հազար ֆր. տուգանքի. տասը տարուան զինուորական հսկողութեան եւ քաղաքային իրաւունքներէ զրկուած մնալու ։

Սպանիա. — Քաղաքական ակումբներու մէջ չատ կը խօսուի սա՛ զրոյցին վրայ թէ Սպանիա Եւրոպական տէրութեան մը հետ բանակցութեան մէջ է գինակցութիւն մը կնքելու ։

Ընտրական պայքար մը. — Սոպրանիէին մօտակայ ընտրութեանց ատեն մեծ մանուկներ չտեսնելու համար, վարչապետ Կրէքով ու Բատսալովֆ որոշեցին ընտրական դաշնակցութիւն մը կազմել՝

կռուելու համար Սդոյլոֆի եւ Զանքոֆի պաշտպանութիւնը վայելող թեկնածուներու դէմ։ Ընտրական պայքարը չատ եռանդուն պիտի ըլլայ։

Ալզաս-Լոռէն։— Զրոյց կայ թէ Ալզաս Լոռէն ընդհուպ ղբսութեան մը պիտի վերածուի Պաւերացի իշխանի մը կառավարութեան տակ։

ԱՍ ԹԻՒԷՆ ԵՏՔԸ

Գործերու կանոնաւորութեան համար ստիպուած ենք այս թիւէն ետքը «Բիւրակն» չղրկել անոնց որ չեն վճարած 1899 ի տարեդինը։ Յայտնի է թէ բաժանորդագինը կանխիկ վճարելի է, եւ եթէ անցեալ տարի այս կանոնէն չեղուածներ ըրինք, պատճառը մեր կամքէն անկախ էր, թերթին տնօրէնին բացակայութիւնն եւ այլն։ Շատ ցաւալի բան է, եթէ ոմանք կ'ուզեն օգուտ քաղել այս դժբաղդութենէն, փոխանակ զղջնդութեան պէտիկ բաժին մ'ալ իրենք ստանձնելու, գոնէ հին թէ նոր պարտքերը վճարել փութալով։

24րդ Հրատարակութիւն

ԴԱԻԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

Գրեց Գ. Անդրէասեան, հետեւողութեամբ Հքսլէյի (Անգլիացի նշանաւոր իմաստասէր-բնախօս)։ Այս պզտիկ գիրքը պատրաստուած է ուղղակի ժողովուրդին միտքը լուսաւորելու, դիտական հիմերու վրայ, Աստիճանի մտային կարողութիւն ունեցող մարդ կրնայ պիտի բան ըմբռնել գրքին մէջէն չգուտ տրամաբանութիւնը։

Գին 3 ղրչ.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

Իզմիր, Սթօք.— Անանկ բան չկայ։

Նիկար, Ս. Ս. — Ձչդեցինք ձեր պահանջը եւ երկու թերթերը կը ղրկենք։

Կարին, Ս. Շ.—Լեզուի մասին դրբանիս նկատի առէք։ Ղրկեցէք «Ուղղութիւն»ը եւ գաւառական բառերը։

Կարին, Մ. Ն. — կը ղրկուի։

Մարաշ, Ց. Տ. — Հայրապետինն ալ ղրկուեցաւ։

Բաքեռդ, Մ. Ս.—կրնանք ղրկել։

Ակն, Գ. Ղ. Հ.— Մտացած ենք թէ առաջ եւ թէ՛ հիմա ղրկածնիդ։ Մեզի վճարում չէ եղած։

ԱՆՁԿԱՆՕՐ ՍՊԱՍՈՒԱԾ

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԼԻՆ

Նորեն լոյս տեսաւ

— Ի պէտս դասատուաց —

Կը գտնուի զրավաճառներու քով, Գին 7 ղրչ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լեզուաբանական

Լեզուի Հոգեբանութիւն Հր. Աճառեան

Կենսագրական

Նուպար փաշա Ա. Այվազեան

Ժողովրդ բանահիւսութիւն

Թամար եւ Օվան [չափաբերուած] Տիվան

Ազգագրական

Նախապաշարումներ, գուշակութիւններ եւ սովորութիւններ կեսարիա եւ շրջակայքը Տ. Վ. Պալեան

Ընկերական

Զախող պարագայ մըն ալ... Վ. Փիւրճեան

Բաց Նամակ Գ. Մուրեղ

Բնաձայնական

Սոխակին երգը կայծոռիկ

Լուրեր

Ազգ., Ներքին, Գաղ.,

Արտօնատէր.— Հ. Ս. Խ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԼԸՊԼԸՐԵԱՆ